

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XLIII. Vtrum Spiritus sanctus distingueretur à Filio, si noni procederet ab
eo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

& à c. 18. ad 21. Ab Alexandro p. part. q. 62. memb. 3. art. 2. à D. Bonaventura in primum dist. 21. art. 1. q. 2. & à nonnullis aliis. Sed prior ratio difformitatis videtur præferenda, utpote tradita sub illis terminis communiter à Sanctis Patribus, aliisque Auctoribus cum Dino Thoma, ut videre est apud Montoyam disp. 6. de Trinitate à sect. 1. ad 4.

Ad rationem dubitandi. Tota dissimilitudo secundum à Persona prima, est, quod secunda Persona procedit à prima, & non è contra: quod non tollit, sed magis allert rationem Filiationis. De cuius videlicet conceptu est ea dissimilitudo, conueniens quidem extrinsecè, & accidentaliter Personæ creatæ, quæ est Pater, & ei, quæ est ipsius Filius, sed èo magis, ac perfectius conferens in Diuinis ad differentiationem propriam Patris, & Filij, quo est magis propria Personæ, quæ est Pater, & eius, quæ est Filius, utpote realiter identificata cum ipsis, & quasi quidditatiuè eisdem conueniens. Tertia autem Persona, quod attinet ad proprietatem suam Personalem, quæ sola producit, nullam habet similitudinem cum secunda, & prima Persona, præterquam purè logicam, & reflexam, fundatam in dissimilitudine adæquata vniformi, & quasi genericam, fundatam in ratione Personæ identificatæ realiter cum natura Diuina. Ad generationem autem, & filiationem requiritur similitudo inter producentem, & productum, quatenus talia sunt secundum suas rationes peculiare. Alias enim origo non erit formaliter in similitudinem completam naturæ, sed tantum erit materialiter cum similitudine incompleta.

QVÆSTIO XLIII.

Utrum Spiritus sanctus distingueretur à Filio, si non procederet ab eo?

IDEVR quod distingueretur. Quia si Spiritus sanctus non procederet à Filio, procederet à solo Patre, tanquam à Principio suo adæquato, & infinite perfectio in ratione talis. Ergo acciperet à solo Patre omnia prædicata, quæ accipit de facto à Patre simul, & Filio. Vnumquodque autem distinguitur ab omnibus aliis per omnia, & sola prædicata sua, vnde cumque illa proueniant. Nec enim constitutio cuiusque in se, & distinctio ab aliis, variantur, pro varietate Principiorum producentium, sed solum pro varietate prædicatorum productorum. Ergo Spiritus sanctus distingueretur eodem modo à filio, licet non procederet ab eo, atque distinguitur de facto. Eodem namque modo alter esset imago expressa Patris, & procederet per solum intellectum, alter esset amor spiratus, & procederet per solam voluntatem.

Art. 1. Resp. Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere de facto; Definitum est in Concil. Lateran. sub Innoc. 3. c. 1. ut habetur in cap. *Firmiter*, de summa Trinit. in Lugdunensi sub Greg. 10. ut habetur cap. *Vnic*, de summa Trinit. in 6. in Florent. post sess. 25. in litt. vniuersionis sub Eugen. 4. De Processione à Patre, nemo vnquam dubitauit, qui agnouerit Spiritum Sanctum tertiam Personam Diuinam. Processio à Filio colligitur insuper ex missione Spiritus sancti attributa Filio Ioann. 15. 26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre*. Quia, ut obseruat August. lib. 4. de Trinit. c. 3. alique communiter, & apparebit in quæst. seq. non potest con-

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

uenire missio vni Personæ respectu alterius, nisi ratione originis, per quam Persona missa à mittente procedat, cum cætera sint pares. Procedit ergo Spiritus sanctus etiam à Filio. Procedit autem Patre, & Filio tanquam ab vno Principio, & vterque est vnus Spirator, ut habetur ex iisdem ibidem Conciliis, præsertim ex Florentino, licet sint duæ Personæ spirantes: sicut omnes tres Personæ sunt vnus Deus, licet sint tres Personæ Diuinæ, & tres habentes Diuinitatem.

Art. 2. Ratio huius indiuiduæ Processionis à Patre, & Filio est, quia de conceptu amoris spirati est ut produatur à Principio productio intellectio, cooperante intellectione producta, ut nuper dicebatur. Quare Pater, qui est Principium intellectio, producta, & Filius, qui est intellectio producta, nullam habent oppositionem in ratione producentium immediatè Spiritum sanctum, imò habent talem, quoad hoc, mutuam connexionem, ut nec Pater intelligi possit producere amorem, quin eo ipso intelligatur implicite productio eiusdem amoris per Filium, atque è conuerso: sicut eo ipso quod homo intelligatur producere amorem alicuius obiecti, intelligitur etiam intellectio producta ab eodem homine influere in eundem amorem: atque è conuerso, intellecto influxu intellectio in amorem, intelligitur etiam influxus ipsius intelligentis. Hæc causa est, ob quam Christus Dominus expressa processione Spiritus sancti à Patre potuerit abique detrimento veritatis præmittere processionem eiusdem à sua ipsius Persona, dum dicit Ioan. 15. 26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem Ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Quia videlicet eo ipso satis dixit implicite, & virtualiter, quod procederet etiam à se Filio Dei, eodemque Verbo, seu intellectione producta Patris, cum præsertim prætulisset missionem eiusdem Spiritus per se ipsum Filium Dei, quem ego mittam vobis à Patre, in qua missione includitur origo missi à mittente, ut paulò prius notatum est. Eadem de causa antiquissimis temporibus, sola exprimebatur processio Spiritus sancti à Patre, subintellecta eo ipso implicite processione etiam à Filio, quousque, ob insurgentes nouas hæreses, opus habuit Ecclesia expressione Processionis etiam à Filio, dicendo. *Qui à Patre, Filioque procedit*; nullum profectò superaddens propterea nouum articulum fidei, sed solum exprimendo distinctius, quod prius dicebatur implicite; quales maiores expressiones aliàs quoque adiecit Ecclesia veteri formula professionis Fidei, pro temporum opportunitate, ut apparet in Synodo Nicæna superaddente Apostolorum Symbolo expressionem istam peculiarem: *Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri*: & in Constantinopolitana similiter adiungente symbolo Nicæno: *qui à Patre procedit*. Sicut enim expressiones istæ duæ peculiare implicite continebantur in antiquioribus formulis Confessionis fidei; ita etiam expressio processionis à Patre, Filioque, continebatur in antiquiori expressione processionis à Patre propter connexionem mutuam vtriusque Processionis, & rationem iam redditam eius connexionis. In Deo autem omnia sunt idem vbi non obuiat relationis oppositio, ut dictum est in q. 40. nec multiplicantur in Personis ea prædicata, penes quæ nulla est earum inter se oppositio, sed loco oppositionis connexio indiuidua, & vniformitas. Virtus igitur spiratiua immediata, & proxima, ipsaque spiratio actiua est vna, & eadem in Patre, & Filio, identificata realiter cum vtroque, & consequenter distinguens vtrumque eadem prorsus ratione, à Spiritu sancto, utpote producto indiuisim ab vtroque, eodèque prorsus modo, quod attinet ad immediatam productionem,

Q

tionem,

tionem; cum intellectio producta non sit in Deo accidens, sicut in creatis, sed substantia, sicut est ipsum produciens intellectiōem, ideoque non concurrat *ut quo tantum*, sed *ut quod*, sicut ipsum Principium intellectiōis producta.

Art. 3. Hinc sequitur Spiritum Sanctum non fore distinctum realiter à Filio, si non procederet ab eo, sicut Filius non distingueretur à Patre, si ab eo non procederet, sed procederet solum virtualiter ab essentia, sicut procedit Pater, & sicut terminationes liberae virtualiter procedentes ab essentia Divina non distinguuntur de facto, nisi virtualiter ab essentia, & à Personis. Quia videlicet sublata processione reali, eo ipso aufertur uniformiter utrobique tota ratio distinguendi realiter in Divinis, ut patet ex dictis loco paulo prius indicato. Confirmatur quia hac præcisè de causa, non distinguuntur realiter, nec adæquatè, nec inadæquatè, sub eadem hypothese, virtus proxima generatiua, & spiratiua; Genitor, & spirator; Generans, & spirans; Generatio actiua, & spiratio. Quod quidem est in confesso apud omnes. Neque verò adest vlla ratio discriminis pro neganda eadem indistinctione, ex parte termini producti sub hypothese data. Est enim eadem diuersitas prædicatorum; quoad conceptus formales, ex parte principij, & ex parte termini, & idem similiter defectus oppositionis, & relationis mutue utrobique. Foret igitur, sub hypothese data, eadem indistinctio realis Filij, & Spiritus Sancti, seu geniti, & spirati: Generationis, & spirationis passiuæ: Intellectiōis, & amoris notionalis. Quæ est sententia communis D. Thomæ quæst. 36. artic. 2. & aliorum ibidem, aduersus Scotum in primo dist. 11. quæst. 2. & nonnullos alios.

Art. 1. Ad rationem dubitandi: Si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non procederet per solam voluntatem re ipsa, nec acciperet à Patre solo omnia prædicata, quæ accipit de facto à Patre simul, & Filio. Quia Pater in eo casu pro eodem priori, eodemque modo esset indiuisum Principium intellectiuium, ac volitiuum proximè, & ageret, quantum posset. Ergo simul, ac indiuisum ageret intellectum, & voluntate, atque produceret terminum, qui simul, ac indiuisum esset realiter intellectio, & volitio notionalis, sicut essentia Divina simul, ac indiuisum est intellectio, & volitio absoluta, præcisè quia neutra ab altera procedit, & utralibet formalitas est infinitæ perfectionis; atque de conceptu obiectiui, & reali perfectionis in infinita, & eius, quod est infinitè perfectum, est, ut non multiplicetur realiter absque oppositione reali producentis, & producti, ut dictum est. Quia itidem ratione, omnes tres Personæ Divinæ simul cum essentia, simul ac indiuisum sunt Principium virtuale terminationum liberarum, tum pertinentium ad intellectum, tum pertinentium ad voluntatem, absque reali inter utraque distinctione, licet differant, quoad conceptus formales, non secus, ac differunt intellectio, & volitio notionalis, ac necessaria. Adde consequenter amorem notionalē non habiturum fore in eo casu, omnia prædicata, quæ habet de facto. Quia non esset exercitium, & actus amatorius duarum Personarum, quatenus amantium se mutuo, nec esset exercitium Personæ intelligentis, quatenus præintelligentis eo genere intellectiōis, cuius generis esset amor productus. Esset enim amor passiuus, & spiratus, non præsupponens intellectiōem passiuam, & Verbum mentis. Ex quibus apparet suppositiones, quas superaddit ratio dubitandi suppositioni præmissæ pro quæstione, esse chimericas, & falsas, non minus, quam sit chimærica, & falsa eadem illa suppositio; ideoque falsam similiter, & chimæricam esse illationem inde derivatam.

Art. 2. Apparet rursus ex his omnibus vtiliter institutam esse ad hominem, in Concilio Florentino ubi supra, à Patribus Latinis eam hypothese, atque optima ratione obiectam esse sequelam realis indistinctionis inter Filium, & Spiritum sanctum, aduersus Græcos negantes Spiritum sanctum procedere realiter à Filio, simulque affirmantes distinguere realiter ab eodem. Quia per eam hypothese convincerentur clariùs inconsequentia, & implicationis terminorum, ut patet ex dictis, nec poterant enadere difficultatem, & sui illius dogmatis consequentiam retinere, propter adhesionem maiorem ad Evangelium, quatenus reuelans distinctionem realem Filij, & Spiritus sancti, ut prænotatum fuit supra quæst. 36. Ex qua apparet præterea clarè, ut hæc quæstio retineat vtilitatem, quia tunc vigit, faciendam, & retinendam esse fideliter hypothese, iuxta sensum Græcorum, qui aderant Concilio; ita videlicet, ut Spiritus sanctus non procedat à Filio, neque actu, neque potentia, neque radicaliter, neque proximè, solumque examinetur consequentia, ex vi non processionis, ad distinctionem, vel indistinctionem, retentis iuste omnibus aliis, quæ non dependent formaliter à processione alterius ab altera Persona, & sunt aliunde nota per fidem, vel rationem. Quod quia non præstant exactè, qui contradicunt sententiæ D. Thomæ, aliorumque communiori, cui & nos subscripsimus; propterea non simul refragantur intentioni, & doctrinæ, atque illationi Concilij Florentini, nec errant periculo, ut nonnulli Thomistæ illis obiciunt, contradicente meritò Montoya, & aliis. Verum de tota ista re, recolenda sunt, quæ præmissimus in quæst. illa 36. circa hypothese impossibiles in genere: unde etiam deprehenderetur, quæ de causa brevissimi esse voluerimus circa istam quæstionem, & quam inutiliter nonnulli alij de eadem quàm fufissimè disputent.

QVÆSTIO XLIV.

Vtrum Personæ Divinæ sint æquales quoad absolutam, & relativam, tum ad intra, tum ad extra?

IDENTVR non esse æquales: 1. Quia prima Persona est maior quàm secunda Persona, ut patet ex testimonio Christi Domini, Ioann. 14. 28. *Quia Pater maior me est.* Quod accipiendum esse non solum relatè ad Humanitatem, & comparatione Christi, ut hominis, sed etiam comparatione eiusdem, ut Persona Divina est, constat ex Nazianz. Athanas. Cyrill. Alex. & aliis SS. PP. apud Montoyam disp. 50. de Trinit. sect. 2. Minor autem non est æqualis maiori, ergo Filius non est æqualis Patri.

2. *Beatius est dare magis, quàm accipere*, ut habetur ex testim. Christi Domini Act. 20. 35. Præstantius igitur, dignius, & maius est, dare, quàm accipere. Pater autem dat Filio, & Filius accipit à Patre, quidquid habet, ut patet ex Florentino supra citato, & ex illo Ioan. 10. 29. *Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est*, exque aliis eiusmodi compluribus. Eadem porro ratione accipit Spiritus sanctus à Patre, & Filio. Et consequenter iuxta dicta superius, Pater est ipsum dare, ipsaque datio; Filius verò ipsum accipere, & acceptio ipsa; & similiter de Patre, & Filio comparatione Spiritus Sancti, propter indistinctionem supra assertam Principij, & termini à productione actiua, & passiva, in Divinis. Beatior igitur, & maior est Pa-
ter